

Głos Chełmżyński

1(285)2025 Numer bezpłatny

www.chelmza.pl

ISSN 1505-6686

Finał WOŚP z historią

Podczas finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy w Chełmży po raz kolejny Mikołaj Seroczyński zaprosił mieszkańców w podróż przez historię naszego miasta. Tym razem trasa spaceru wiodła: z Rynku do kościoła św. Mikołaja, potem przez Bulwar 1000-lecia do Sadku. Zwiedzający zatrzymali się też przy gmachu urzędu pocztowego, a wędrowka skończyła się przy Ratuszu.

Podczas tej edycji spaceru

prowadzący skupił się na dziejach Chełmży z przełomu XIX i XX wieku, nie zabrakło jednak nawiązań do dziejów średnio-wiecznych czy nowożytnych. Opowiadał też tym, co zniknęło z Chełmży na zawsze, czego sztandarowym przykładem może być chełmżyński browar. Tradycyjnie już spotkania towarzyszyły ciekawe rozmowy i pytania zadawane panu Mikołajowi przez chełmżan.

Nieistniejący browar chełmżyński był jednym z tematów spaceru

Alina Brzozowska

105 lat Niepodległości

Powstanie i wolność

Chełmiński Rynek stał się 21 stycznia centrum obchodów 105. rocznicy odzyskania przez nasze miasto niepodległości. Tradycją stał się już organizowany przez harcerzy z Hufca ZHP Chełmża apel poległych. Przybyli przedstawiciele władz miasta, powiatu, dyrektorzy szkół i mieszkańcy miasta. Obecność pocztów sztandarowych chełmińskich szkół i związku pszczelarzy dodało barw uroczystości. Przy dźwiękach werbli delegacje złożyły kwiaty pod pamiątkową tablicą.

Krótki rys dotyczący wydarzeń sprzed 105 lat przedstawił historyk Mikołaj Seroczyński, który powiedział: „21 stycznia 1920 roku to nie tylko wydarzenie historyczne. Jest to przede wszystkim symbol niezłomności chełmiżan i chełmiżanek, którzy walczyli o naszą wolność!”

Spora część uczestników nie poprzestała na uroczystościach na Rynku. Do czytelnicy biblioteki zeszli się wszyscy zainteresowani poszerzeniem wiedzy o tych szczególnych czasach.

Historyk, znawca i pasjonat dziejów Chełmży, Dariusz Meller przedstawił wydarzenia poprzedzające odzyskanie niepodległości przez miasto w bardzo szerokim kontekście historycznym, poczynając od pierwszej wojny światowej. Powoływał się przy tym m.in. na archiwalne zdjęcia (towarzyszyły one zebraniem w formie prezentacji), na których widniała stara, przedwojenna Chełmża. Wielką wartość, źródłową i ilustracyjną, miały pocztówki przysyłane do Chełmży z frontów I wojny światowej, np. korespondencja Jana Mączyńskiego z rodziną. Wiele zdjęć przedstawia też obrazki z życia codziennego na froncie.

- Warto uświadomić sobie – mówił prelegent, – że mieszkańcy Pomorza, Śląska czy Wielkopolski, musieli służyć podczas I wojny światowej w armiach zaborców. Dotyczyło to także wielu chełmiżan.

Dariusz Meller dużo opowiadał o niedogodnościach i trudach wojny w samej Chełmży. Trzeba było utrzymywać walczących żołnierzy, przez co coraz trudniej było o podstawowe produkty spożywcze i wszelkie inne. Brakowało pracy. Wprowadzano reglamentację żywności, różne zakazy i represje. Rekwirowano osobiste dobra mieszkańców, np. złote monety lub... miedziane garnki. Postępująca bieda była zarzewiem buntów i rozruchów, np. w kwietniu 1918 roku doszło w Chełmży do zamieszek, podczas których spłądrowano kilkadziesiąt sklepów

polskich, niemieckich i żydowskich.

Jak wiemy, data 11 listopada 1918 roku nie przyniosła Chełmży niepodległości. Trzeba było poczekać jeszcze prawie 15 miesięcy. Działacze na Pomorzu cały czas prowadzili działania polityczne – militarne (legalne i konspiracyjne), by doprowadzić do włączenia tych ziem do Rzeczypospolitej. Meller przedstawił fakty poprzedzające wybuch tzw. powstania chełmińskiego 28 stycznia 1919 roku i opowiedział o dramatycznych wydarzeniach tego dnia, gdy mieszkańcy chwycili za broń i wystąpili przeciw oddziałom Grenzschatzu Gerharda Rossbacha.

- A potem nastąpił „rok terroru Rossbacha”, – kontynuował prelegent – czyli aresztowania przywódców i działaczy niepodległościowych. Chełmiżan nękały brutalne rewizje w prywatnych domach, gdzie poszukiwano broni. Zmuszono nawet ówczesnego proboszcza Fryntkowskiego do otwarcia katedralnych podziemi, gdzie złożone były ciała biskupów diecezji chełmińskiej. W szkołach niepodzielnie królował język niemiecki.

Sytuacja polityczna rozwijała się jednak dynamicznie i stawało się coraz bardziej jasne, że Niemcy polskich ziem zachodnich nie utrzymają.

Aż nadszedł dzień 21 stycznia 1920 roku, kiedy od wczesnego ranka społeczność chełmińska oczekiwała na rogakach nadejścia wojsk polskich. Żołnierze Grenzschatzu butnie zegnali się z miastem, obiecując, że jeszcze tu wrócą. Nie zmąciło to jednak powszechnej radości i entuzjazmu chełmiżan, gdyż po 148 latach miasto było wreszcie wolne!

- Warto zaznaczyć, – mówił Dariusz Meller – że pamięć o tzw. powstaniu chełmińskim była kultywowana już w wolnej Polsce na całym Pomorzu. A w Chełmży co roku organizowano rocznicowe uroczystości. Chełmiżan rozpierała duma, że mogą, choć nie w tak wielkim zakresie, równać z Ślązaki i Wielkopolanami, którzy także mieli swoje powstania. Bohaterowie wolnościowego zrywu doczekali się pomników na Kuchni i na tzw. nowym cmentarzu, które jednak zostały zburzone przez hitlerowców. Dziś mają swój skromny obelisk w miejscu pochówku. Chciałbym podkreślić, że powstanie przeciw oddziałom niemieckiego Grenzschatzu należy do najchwalebniejszych kart w historii miasta.

Alina Brzozowska

Budżet miasta na 2025 rok uchwalony!

19 grudnia 2024 r. na sesji Rady Miejskiej Chełmży podjęta została uchwała Nr X/73/24 w sprawie budżetu miasta na 2025 rok.

W uchwalonym budżecie Miasta Chełmży na 2025 rok ustalono dochody w wysokości 93.791.66,48 zł, w tym bieżące 75.125.568,37 zł i majątkowe 18.666.098,11 zł, a wydatki w wysokości 98.283.517,81 zł, w tym bieżące 76.293.770,24 zł i majątkowe 21.989.747,57 zł.

W 2025 r. do spłaty z tytułu zaciągniętych w latach ubiegłych kredytów i pożyczek przypada kwota 1.330.879,54 zł. Środki na spłatę pochodzą z wolnych środków, o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt 6 ustawy o finansach publicznych, które w budżecie (WPF) zaplanowano w kwocie 1.010.161,42 zł

W 2025 roku zaplanowano limit zobowiązań z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek w kwocie 4.341.040,96 zł, w tym: 2.000.000,00 zł - z przeznaczeniem na pokrycie występującego w ciągu roku przejściowego deficytu budżetu miasta, 1.010.161,42 zł z przeznaczeniem na sfinansowanie planowanego deficytu budżetu oraz 1.330.879,54 zł z przeznaczeniem na spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek..

Prognozowana kwota długu na koniec 2025 roku wynosi 21.545.027,82 zł.

Podatki i opłaty lokalne

Mieszkańcom Chełmży przypominamy o obowiązku zapłaty podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku transportowego, dzierżawy za grunt oraz opłaty targowej, wieczystego użytkownika gruntu i od posiadania psów.

Płatności (za wyjątkiem opłaty od posiadania psów, która płatna jest na konto ZGM

sp. z o.o.) można dokonywać w kasie Urzędu Miasta Chełmży przy ul. Gen. J. Hallera 2,

a także przelewem bankowym na rachunek nr **10 9484 1017 2600 0232 3626 0003** – Bank Spółdzielczy Brodnica / Oddział Chełmża

- Osoby prawne mają obowiązek zapłaty obliczonego w deklaracji podatku od nieruchomości - bez wezwania - w terminie do dnia 15 każdego

miesiąca, a za styczeń do 31 stycznia.

- Osoby fizyczne mają obowiązek zapłaty obliczonego w deklaracji podatku od nieruchomości oraz podatku rolnego w terminie do: 15 marca, 15 maja, 15 września i 15 listopada.
- Podatek od środków transportowych od osób prawnych jak i od fizycznych płacony jest w terminach do 15 lutego i do 15 września.
- Podatek za dzierżawę gruntu płacony jest kwartalnie w terminach do: 10 kwietnia, 10 lipca, 10 października i 10 grudnia br.
- Opłatę od posiadania psa (bez wezwania) należy uiścić do 31 maja br., względnie w ciągu 14 dni od wejścia w posiadanie psa.
- Obowiązek podatkowy z tytułu opłaty targowej powstaje z chwilą przystąpienia do sprzedaży, a przynajmniej z wyjściem z ofertą sprzedaży - wystawienie towaru z oznaczeniem jego ceny.
- Opłata za dzierżawę gruntu płacona jest kwartalnie w terminach: do 10 kwietnia, 10 lipca, 10 października i 10 grudnia br.
- Opłata za odpady komunalne płacona jest miesięcznie do 25 dnia każdego miesiąca.

Podatki i opłaty lokalne obowiązujące w 2025 roku:

„Opłata od posiadania psów”

Uchwała nr xix/135/12 rady miejskiej chełmży z dnia 27 września 2012 r.

Obowiązek podatkowy dotyczący podatku od posiadania psów ciąży na osobach fizycznych posiadających psy. Obowiązek podatkowy powstaje od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym powstały okoliczności uzasadniające powstanie tego obowiązku i wygasa z końcem miesiąca, w którym ustały okoliczności uzasadniające ten obowiązek. Ustala się roczną stawkę opłaty od posiadania jednego psa w wysokości 66,00 zł za każdego psa. Dla posiadaczy psów, którzy uiszczą opłatę do końca I kwartału danego roku kalendarzowego ustala się stawkę roczną opłaty od posiadania psa w wysokości 34,00 zł za każdego psa, natomiast dla posiadaczy, którzy nabędą psa ze schroniska dla zwierząt ustala się roczną stawkę opłaty od posiadania psa w wysokości 22,00 zł za każdego psa.

„Podatek od nieruchomości”

Uchwała nr vii/53/24 rady miejskiej chełmży z dnia 14 listopada 2024 r.

Określa się na terenie Gminy Miasta Chem-
zawroczone stawki podatku od nieruchomości w
następującej wysokości:

- 1) od budynków mieszkalnych lub ich części od 1m² powierzchni użytkowej 1,19 zł;
- 2) od budynków lub ich części związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz od budynków mieszkalnych lub ich części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej od 1m² powierzchni użytkowej 34,00 zł;
- 3) od budynków lub ich części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie obrotu kwalifikowanym materiałem siewnym od 1m² powierzchni użytkowej 15,92 zł;
- 4) od budynków lub ich części związanych z udzieleniem świadczeń zdrowotnych w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, zajętych przez podmioty udzielające tych świadczeń od 1m² powierzchni użytkowej 6,95 zł;
- 5) od 1m² powierzchni użytkowej pozostałych budynków lub ich części, w tym zajętych na prowadzenie odpłatnej statutowej działalności pożytku publicznego przez organizacje pożytku publicznego 11,48 zł;
- 6) od budowli lub ich części związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - 2% ich wartości określonej na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3 i ust. 3-7 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych;
- 7) od gruntów:
  - a) związanych z prowadzeniem działalnością gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków - od 1m² 1,38 zł,
  - b) pod wodami powierzchniowymi stojącymi lub wodami powierzchniowymi płynącymi jezior i zbiorników sztucznych - od 1ha 6,84 zł,
  - c) pozostałych, w tym zajętych na prowadzenie odpłatnej statutowej działalności pożytku publicznego przez organizacje pożytku publicznego - od 1m² powierzchni 0,73zł,
  - d) niezabudowanych objętych obszarem rewitalizacji, o którym mowa w ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278), i położonych na terenach, dla których miejscowy plan zagospodarowuje budowę mieszkaniową, usługową albo zabudowę o przeznaczeniu mieszanym obejmującym wyłącznie te rodzaje zabudowy, jeżeli od dnia wejścia w życie tego planu w odniesieniu do tych gruntów upłynął okres 4 lat, a w tym czasie nie

zakończono budowy zgodnie z przepisami prawa budowlanego - 4,51 zł od 1m² powierzchni.

„Podatek rolny”

Uchwała nr vii/55/24 rady miejskiej chełmży z dnia 14 listopada 2024 r.

Zgodnie z komunikatem Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego opublikowanym w Monitorze Polskim poz. 891 z dnia 18 października 2024 roku - średnia cena skupu żyta za okres 11 kwartałów będącej podstawą do ustalenia podatku rolnego na rok podatkowy 2025 wyniosła 86,34 zł za 1 dt. Powyższa kwota na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 15 listopada 1984 roku o podatku rolnym jest podstawą do obliczenia podatku rolnego, w przeliczeniu za 1 ha. Zgodnie z tą kwotą podatek rolny w 2025 roku powinien wynosić 215,85 zł za 1 ha przeliczeniowy. Wobec powyższego podjęta została uchwała w sprawie obniżenia średniej ceny skupu żyta stanowiącej podstawę obliczenia podatku rolnego w 2025 r. z kwoty 86,34 do kwoty 82,40. Zgodnie z tą kwotą podatek rolny w 2025 r. wynosić będzie 206,00 za 1 ha przeliczeniowy, a dla pozostałych gruntów rolnych 412,00 za 1 ha przeliczeniowy.

Pzebudowa dróg w centrum Chełmży: Rynek Bednarski, ul. Rybaki

Firma BIOS Sp. z o. o. Sp. k. z siedzibą w Chełmży przy ulicy Dworcowej 32 zakończyła prace budowlane na ul. Rynek Bednarski w związku z realizacją zadania: „Przebudowa dróg w centrum miasta Chełmży – ulice Rynek Bednarski, Rybaki”. Ulica zyskała równą i wysokiej jakości nawierzchnię z kostki rzędowej.

Inwestycja została objęta dofinansowaniem z Programu Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych wynoszącym łącznie dla całego zadania „Przebudowa dróg w centrum miasta Chełmży – ulice Rynek Bednarski, Rybaki” 1.088.515,16 zł.

**POLSKI
ŁAD**

Dotacja na prace przy ogrodzeniu ceglanym wokół kościoła pw. św. Mikołaja w Chełmży

11 grudnia 2024 r. podpisano umowę przekazania dotacji z Parafią Rzymskokatolicką pw. Świętego Mikołaja Biskupa w Chełmży na realizację zadania pn.: „Dotacja na prace przy ogrodzeniu ceglanym otaczającym kościół pw. św. Mikołaja w Chełmży”. W ramach umowy przyznano Parafii kwotę 816.496,94 zł, z przeznaczeniem na remont ogrodzenia wpisanego do rejestru zabytków woj. kujawsko-pomorskiego kościoła pw. Św. Mikołaja

Ceglane ogrodzenie działki wokół kościoła filialnego wymaga pilnych prac remontowo-konserwatorskich. Zły stan ogrodzenia wynika z wieloletniej eksploatacji oraz z technologii wykonania, ograniczającej trwałość konstrukcji jako muru oporowego. Pozbawiony izolacji, z niesprawnym systemem drenarskim, zbudowany z tradycyjnej cegły palonej i murowany na zaprawie wapiennej watek, w warunkach stałego dostępu wilgoci narażony jest na wystąpienie korozji chemicznej i fizycznej.

Celem zaplanowanych robót jest odtworzenie pierwotnego wyglądu, przywrócenie obiektowi wartości estetycznych zbliżonych do oryginału i pozbycie się niestarannie wykonanych i szkodliwych dla zabytku wtórnych uzupełnień i przebudów.

W ramach zamówienia realizowana będzie odbudowa i remont konserwatorsko-budowlany części ceglanego ogrodzenia kościoła pw. Św. Mikołaja oraz na wykonaniu prac konserwatorsko-budowlanych przy obu bramach wjazdowych wraz z przęsłami przylegającymi do tych bram, po jednym przęsle z każdej strony.

Wykonawcą, wyłonionym w drodze przeprowadzonego postępowania, będzie firma Grzyb Szymon KADREM ART z Torunia.

Inwestycja sfinansowana zostanie z pozyskanych przez Gminę środków Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w wysokości 799.997,00 zł oraz uprzednio wniesionego przez Parafię wkładu własnego na realizację inwestycji wynoszącego 16.499,94 zł.

Prace konserwatorskie i roboty budowlane w Zespole Zabudowy Ratusza Miejskiego

16 grudnia 2024 r. zawarto umowę z firmą Zakład Wielobranżowy MAT-BUD Agnieszka Głęb-Michalska z siedzibą w Bydgoszczy na realizację zadania pn.: „Prace konserwatorskie oraz roboty budowlane w Zespole Zabudowy Ratusza Miejskiego w Chełmży”.

Zadanie obejmuje w szczególności:

- remont części wewnętrznej stolarki drzwiowej na korytarzach,
- remont drewnianych schodów i balustrad,
- odnowienie elementów sztukatorskich na spocznikach,
- wykonanie nowych posadzek i podłóg na korytarzach,
- remont ścian i posadzki w piwnicy,
- odrestaurowanie kolumn w piwnicy,
- wymianę - remont instalacji elektrycznej w piwnicy,
- remont WC i aneksu kuchennego w piwnicy,
- wymianę drzwi drewnianych wtórnych w piwnicy,
- renowację schodów cementowych w piwnicy,
- wyłożenie korytarza I piętra wykładziną (płytki PCW)

Za realizację zamówienia w wyznaczonym, 10-miesięcznym terminie, Wykonawca otrzyma 700.000,00 zł. Zadanie jest współfinansowane ze środków pochodzących z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w wysokości 500.000,00 zł.

Bóg się rodzi, moc truchje...

19 grudnia 2024 r. w Środowiskowym Centrum Aktywności w Chełmży odbyło się wyjątkowe Spotkanie Wigilijne, którego celem było stworzenie cieplej, rodzinnej atmosfery dla osób samotnych. Wydarzenie miało miejsce w budynku B2, przy ul. Gen. J. Hallera 19 i zgromadziło mieszkańców naszej miejscowości, którzy w tym szcze-

gólnym czasie mogli poczuć się częścią wspólnoty.

Spotkanie rozpoczęło się od pięknych jasełek w wykonaniu dzieci ze Szkoły Podstawowej Nr 2 w Chełmży. Wprowadziły one zebranych w świąteczny nastrój. Po tym wzruszającym przedstawieniu uczestnicy spotkania zasiedli do tradycyjnej wigilijnej kolacji. Obecni mieli okazję podzielić

się opłatkiem, zasmakować w tradycyjnych potrawach wigilijnych oraz spędzić czas w gronie innych osób, dzieląc się wspomnieniami i rozmowami. Na spotkaniu byli obecni: przewodniczący Rady Miejskiej Chełmży Marcin Murawski, przewodnicząca Komisji polityki społecznej, ochrony zdrowia, rodziny i bezpieczeństwa publicznego Joanna Kurek oraz kierownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chełmży, Hanna Maciejewska. Goście złożyli uczestnikom serdeczne życzenia bożonarodzeniowe.

Świąteczne tradycje

Święta Bożego Narodzenia to czas najpiękniejszy i niepowtarzalny. Jest to czas, na który czekają nie tylko dzieci, ale i dorośli. W miejskich przedszkolach to również wyjątkowy okres intensywnych przygotowań do świąt. Nauczycielki na różne sposoby przekazują dzieciom znajomość bożonarodzeniowych tradycji i obyczajów. Przedszkolaki wykonały świąteczne ozdoby – choinki, łańcuchy, kartki świąteczne, bombki. Bardzo ważnym elementem jest ubieranie przedszkolnej choinki. Święta w przedszkolu to jednak nie tylko prace plastyczne.

Dzieci uczyły się śpiewać kolędy i piosenki o tematyce świątecznej; inne aktywności jak np. matematyczne też nawiązują do świąt. Dzieci słuchały opowiadań, książek o świątecznych zwyczajach i tradycjach, przedstawiały i oglądały Jasełka.

Spacer po Chełmży PM-1

Sekretarz Miasta mgr Janusz Wilczyński

Projekt „EU- geniusz w świecie żywności”

W chełmżyńskich szkołach podstawowych rozpoczęła się realizacja projektu pn. „EU- geniusz w świecie żywności”. Produktami projektu są zajęcia dodatkowe STEAM, zajęcia dodatkowe z języka angielskiego, godziny z doradztwa zawodowego dla uczniów, wyposażenie i doposażenie pracowni STEAM w podstawową infrastrukturę oraz w nowoczesne pomoce dydaktyczne, wyjazdy edukacyjne do nowoczesnych ośrodków edukacyjno – naukowych.

Kolegium redakcyjne: Alina Brzozowska, Marcin Seroczyński.

Redakcja przyjmuje uwagi, ogłoszenie i reklamy codziennie w godz. 11.00 – 14.00. Redakcja nie odpowiada za treść ogłoszeń, reklam oraz terminy podane przez inne instytucje. **Skład:** Michał Gil. **Wydawca:** Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Chełmży, tel. (56) 675 61 33. **Strona internetowa:** www.pimbp.pl, **e-mail:** pimbp@pimbp.pl. **Druk:** Machina Druku, ul. Kociewska 26F, 87-100 Toruń, tel. (56) 651 97 87.

Redakcja przyjmuje odpłatnie ogłoszenia i reklamy.

Królewski konkurs

Ponad 100 pięknych monarszych nakryć głowy, czyli o wiele więcej niż w latach ubiegłych, pojawiło się w zorganizowanym przez chełmżyńską parafię pw. Św. Mikołaja Biskupa i Powiatową i Miejską Bibliotekę Publiczną w Chełmży konkursie na najpiękniejszą koronę. Wykonawcami tych dzieł były przedszkolaki oraz dzieci i młodzież ze szkół podstawowych. I jak co roku, ponad połowa prac pochodziła ze szkół podstawowych w Kończewicach i Głuchowie, jednak nie brakowało chełmżyńskich szkół nr 2 i 3, szkoły w Zelgnie czy ZSUE.

Jury złożone z pracowników parafii i biblioteki miało ciężki orzech do zgryzienia. Jak zawsze brano pod uwagę samodzielność przy wykonaniu prac, jednak dopuszczalna była widoczna pomoc osoby dorosłej. Bardzo liczyła się pomysłowość i oryginalność rozwiązań artystycznych, sposób wykonania, wykorzystanie ciekawych materiałów. I tak w tym roku, obok cekinów i szklanych oczek imitujących szlachetne kamienie, pojawiły się: pióra, kłębek wełny, słomki do picia, oraz elementy spożywcze (!): cukierki, lizaki, makaron. I jak przystało na najważniejszy atrybut władzy królewskiej - wszystkie korony skrzyły się od złocień, srebrzeń, brokatu.

Ale były i inne. Jedną z bardziej oryginalnych prac to królewska korona z motywami związanymi z naszym klubem sportowym „Legia” Chełmża. W tym przypadku zdecydowano się nagrodzić patriotyzm lokalny autora i nawiązanie do regionalnych wartości.

Wyniki zmagania młodych artystów ogłoszone zostały tradycyjnie podczas uroczystości z okazji święta Trzech Króli.

Zwycięzcami zostali:

W kategorii Przedszkola i Grupy „0”: I miejsce **Klaudia Żubkowska**, II miejsce **Otylia Wachowska**, III miejsce **Aleksander Grugel**.

Klasy 1-3: I miejsce **Zuzanna Peplińska**, II miejsce **Stanisław Urtnowski**, III miejsce **Marianna Kielak**.

Klasy 4-6: I miejsce **Franciszek Graczyk**, II miejsce **Nikodem Pawlak**, III miejsce **Paweł Murawski**.

Klasy 7 i 8: I miejsce **Aniela Baca**, II miejsce **Julia Pokorniecka**, III miejsce **Antoni Bryska**.

Na koniec, aby każde dziecko mogło poczuć się artystą, pozostali uczestnicy zostali obdarowani drobnym upominkiem i pamiątkowym dyplomem.

A.Brzozowska

fot.Kazimierz Pająk

Grali w piłkę ku pamięci trenerów i piłkarzy

Po raz kolejny rozegrano zawody piłkarskie upamiętniające piłkarzy i trenerów „Legii” Chełmża - Turniej Oldboys Halowej Piłki Nożnej im. Edwarda i Grzegorza Fornalików oraz Michała Szwarca. Spotkanie otworzył burmistrz Paweł Polikowski wraz z dyrektorem OSiT Michałem Hałatem.

Podczas otwarcia rozgrywek wspomniano piłkarzy, którzy odeszli w ostatnich latach.

W turnieju wzięli udział nieco starsi piłkarze „Legii” Chełmża, „EMILIO” Team, „DRWĘCA” Golub Dobrzyń, „MUSTANG” Ostaszewo oraz MZK Toruń. Po zaciętej rywalizacji wyłoniono zwycięzcę. Najlepszą drużyną okazała się „DRWĘCA” Golub Dobrzyń, drugie miejsce wywalczyli piłkarze z „EMILIO” Team Chełmża. Z kolei na trzecim miejscu uplasowała się drużyna „MUSTANG” Ostaszewo.

Miejsce tuż za podium zajęli oldboje „Legii” Chełmża, a za nimi byli jedynie zawodnicy MZK Toruń. Królem strzelców został Dariusz Niburski z „DRWĘCY” Golub Dobrzyń. Nagrodę dla najlepszego bramkarza wręczono Marcinowi Pileckiemu z „EMILIO” Team Chełmża. Puchar dla najlepszego zawodnika przyznano Grzegorzowi Piskorskiemu z Golubia-Dobrzyń. Główne trofeum - Puchar Burmistrza Miasta Chełmży otrzymała „DRWĘCA” Golub-Dobrzyń.

Rozgrywki oldbojów prowadził Marian Walecki. Głównym inicjatorem turniejów oldbojów jest Janusz Gęsicki.

fot. Marcin Seroczyński

Chełmżyński powstaniec styczniowy

Stanisław Walter

Z okazji kolejnej rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego uczczono pamięć o powstańcach spoczywających na toruńskim cmentarzu. Jednym z nich był porucznik Stanisław Walter.

22 stycznia 1963 r. przedarł się przez kordon graniczny, by wziąć udział w zrywie przeciwko rosyjskiemu zaborcy. W walkach z Moskalami pod Ostrowem i Kaliszem ledwie uszedł z życiem. Jego oddział, skła-

Na zdjęciu siedzą od lewej: ks. Józef Szydzik, w środku Stanisław Walter, burmistrz Chełmży Wiktor Barwicki. W prawym rogu stoi wiceburmistrz Wiktor Leśniewicz. Fot. Zbiory Biblioteki w Chełmży

W zeszłorocznym numerze Głosu Chełmżyńskiego zamieściliśmy krótki biogram Stanisława Waltera. Z kolei w tym numerze przypominamy tę wyjątkową postać i publikujemy nowe zdjęcie chełmżyńskiego powstańca. Jest to fotografia niezwykła, ponieważ widać na niej nie tylko Stanisława Waltera, ale również księdza proboszcza Józefa Szydzika i burmistrza Chełmży Wiktora Barwickiego.

Powstanie styczniowe wybuchło 22 stycznia 1863 r. i trwało do jesieni 1864 r. Pochłonęło kilkadziesiąt tysięcy ofiar i miało duży wpływ na dążenia niepodległościowe kolejnych pokoleń Polaków.

Uczestnikiem Powstania Styczniowego był chełmżanin - porucznik Stanisław Walter, jeden z nielicznych powstańców mieszkających na Pomorzu.

Stanisław Walter urodził się 1 września 1845 r. w Wroniawach pod Wolsztynem. Jako siedemnastoletni młodzieniec, na wieść o wybuchu powstania,

dający się z dwunastu powstańców, został rozbity, a sam Stanisław Walter cudem się uratował. Jego towarzysze polegli i zostali pochowani z zbiorowej mogile w Nowej Wsi pod Kaliszem.

Po Powstaniu Styczniowym Stanisław Walter pracował, jak to określano, „na polu narodowym i społecznym”. Udzielał się patriotycznie, niezmiennie agitując przeciwko zaborcy. Za swoją odważną postawę często był prześladowany, również przez władze pruskie, i kilkakrotnie karany.

Do Chełmży Stanisław Walter przeprowadził się w 1914 r. Był członkiem wielu organizacji wojskowych zrzeszających weteranów, a także kilku stowarzyszeń. Wśród mieszkańców porucznik Stanisław Walter był uważany za symbol wolności i walki o niepodległość ojczyzny. Zwłaszcza w okresie międzywojennym, kiedy tę niepodległość odzyskano. Prasa międzywojenna pisała tak: „Rzadko

komu dane było zdobyć taką powagę w Chełmży i okolicy, jaką cieszył się porucznik Stanisław Walter. Zawdzięczał to swej pracy, jak i szczególnym przymiotom osobistym”.

O powstańcu z Chełmży nie zapomnieli również władze województwa. W 1933 r., w siedemdziesiątą rocznicę Powstania Styczniowego, wojewoda pomorski złożył listy gratulacyjne i uhonorował żyjących jeszcze powstańców. Naszemu weteranowi wojewoda napisał następujące słowa: „W związku 70-letnią rocznicą Powstania Styczniowego 1863 r.

wym w Toruniu. Jego pogrzeb był wielką manifestacją patriotyczną. Prasa relacjonowała ceremonię pogrzebową w następujący sposób:

„W ubiegłą niedzielę, (28 sierpnia 1938 r.) odprowadzono na miejsce wiecznego spoczynku jednego z ostatnich na Pomorzu weteranów powstania styczniowego, śp. porucznika Stanisława Waltera z Chełmży. Obrzędy pogrzebowe rozpoczęły się już w piątek w Chełmży eksportacją zwłok do kościoła pokatedralnego. Nabożeństwo żałobne zostało odprowadzone w sobotę, (27 sierpnia 1938 r.), rów-

Uroczyste złożenie kwiatów na grobie Stanisława Waltera

przypadająca dnia 22 stycznia przesyłam Panu, jako uczestnikowi powstania i bojownikowi o Wolność i Niepodległość Polski, wyrazy hołdu i czci oraz pamięci o Nim społeczeństwa polskiego na Pomorzu.” Obchodom rocznicowym towarzyszyły uroczystości w całym województwie pomorskim. Mieszkańcy poszczególnych miast oddawali cześć pięciu żyjącym weteranom Powstania Styczniowego, a wśród nich Stanisławowi Walterowi z Chełmży. Dzięki swoim zasługom w walce o niepodległość Polski darzony był wielkim szacunkiem, nie tylko w Chełmży. Ale to właśnie większość społeczeństwa chełmżyńskiego oddawała hołd weteranowi, zapraszając go na wszystkie patriotyczne wydarzenia i sadząc w pierwszym rządzie. Honory powstańcowi oddawali nawet generałowie. O jego zasługach pisano też w ogólnopolskich gazetach.

Porucznik Walter zmarł 25 sierpnia 1938 r. w wieku 93 lat. Spoczął na cmentarzu garnizono-

niez w Chełmży. Wyprowadzenie zwłok z kościoła w Chełmży na krańce miasta odbyło się w niedzielę o godz. 15. Końcowe obrzędy pogrzebowe odbyły się w Toruniu. O godz. 16.30 u zbiegu ul. Grudziądzkiej i Kościuszki zebrały się liczne delegacje wojskowe ze sztandarami i wieńcami, oraz wielkie rzesze publiczności. Udział w uroczystości wziął starosta Tadeusz Bruniewski.

Po dowiezieniu zwłok do Torunia, złożono je na lawetę armatnią, po czym kondukt żałobny ruszył w stronę cmentarza garnizonowego. Na przedzie kroczyła orkiestra wojskowa, bateria artylerii i delegacje. Kondukt prowadzili ks. prob. Paweł Goga w asyście dwóch księży. Wzdłuż ulicy, którą kroczył kondukt, stały wielkie rzesze mieszkańców miasta. Zwłoki pochowano na cmentarzu garnizonowym przy ul. Grudziądzkiej. Nad otwartą mogiłą wygłosił przemówienie por. rezerwy Józef Gierszewski z Chełmży. Orkiestra odegrała marsza żałobnego.

Z honorami wojskowymi pożegnano na wieki jednego z niewielu już pozostałych przy życiu bohaterów powstania styczniowego".

Porucznik Stanisław Walter za swoje zasługi został odznaczony m.in. Krzyżem Niepodległości z Mieczami i Krzyżem Oficerskim Orderu Polonia Restituta.

Na zaproszenie Oddziału Związku Szlachty Polskiej w Toruniu, delegacja z chełmżyńskiej biblioteki i Rady Miejskiej Chełmży uczestniczyła w uroczystościach na toruńskim cmentarzu garnizonowym, gdzie złożyła kwiaty na grobach Stanisława Waltera i Piotra Wróblewskiego. Uczczono w ten sposób ich pamięć wspólnie z przedstawicielami m.in. Wojskowego Centrum Rekrutacji w Toruniu oraz Miasta Torunia.

W naszej Miejskiej Izbie Muzealnej przygotowujemy tablicę poświęconą Stanisławowi Walterowi.

Marcin Seroczyński

Ferie z historią w bibliotece

Młodzi pasjonaci historii zebrali się w chełmżyńskiej Miejskiej Izbie Muzealnej na zajęciach pt. „Od Łozy do Chełmży”, prowadzonych przez dyrektora biblioteki, historyka, kustosa Marcina Seroczyńskiego. Dzieci poznały fakty związane z początkami i późniejszymi dziejami naszego miasta na podstawie najciekawszych eksponatów zgromadzonych w izbie muzealnej. Obejrzały m.in. prehistoryczne szczątki naczyń i narzędzi wydobyte podczas badań archeologicznych, czy też mapę Chełmży z czasów okupacji niemieckiej. Historię najnowszą ubarwiły artefakty doskonale znane starszym dorosłym, natomiast zupełnie zaskakujące dla przedstawicieli młodego pokolenia: żelazko z duszą, nosidło do jajek, pralka wirnikowa... Prowadzący przybliżył również sylwetki osób zasłużonych dla naszego miasta. Spotkanie było jedną z propozycji spędzenia ferii w bibliotece.

fot. Alina Brzozowska

Sam przeciw oddziałom Rossbacha

Niedawno obchodziliśmy 105. rocznicę powrotu Chełmży do wolnej Polski. W tym numerze przypominamy po raz kolejny postać bohatera Jana Szczypiorskiego.

Jan Szczypiorski – działacz niepodległościowy, członek Straży Ludowej i Tajnej Organizacji Wojskowej Pomorza. Urodził się 18 grudnia 1891 r. w Sławkowie (gmina Chełmża). Jego rodzicami byli Franciszek i Anna z domu Pawska. Jan miał brata Bronisława i cztery siostry: Bronisławę, Walerię, Martę, imienia czwartej nie udało się ustalić. Cała rodzina po jakimś czasie przeniosła się do Chełmży, gdzie Jan zaczął pracować jako murarz. 21 listopada 1913 r. ożenił się z Anastazją Pawlikowską (ur. 1891 r., zm. 1984 r. w Szczecinie). Zamieszkali przy ul. 3 Maja 5. Urodziło się im troje dzieci: Kazimierz (ur. 1912 r., zm. 1979 r. w Gdańsku), Alfons (ur. 1913 r.) i Monika (ur. 15 lipca 1916 r.).

W czasie I wojny światowej Jan został wcielony do armii niemieckiej. Po jej zakończeniu, w warunkach kształtowania się państwowości polskiej i jej granic, 20 listopada 1918 r. wstąpił do Straży Ludowej oraz został członkiem Tajnej Organizacji Wojskowej

Jan Szczypiorski

Pomorza. Brał czynny udział w obronie miasta przed oddziałami Grenzschtzu por. Gerharda Rossbacha w 1919 r.

28 stycznia 1919 r. doszło w Chełmży do zbrojnych starć pomiędzy oddziałami Grenzschtzu,

dowodzonymi przez por. Gerharda Rossbacha a miejscową ludnością. W walkach tych zginęli: Jan Szczypiorski, Antoni Kielbasiewicz, Edward Zieliński, Kazimierz Lewandowski, Franciszek Rosiński, Weronika Żurawska oraz Alfons Wiliński. Pamięć o tym wydarzeniu była stale żywa wśród mieszkańców, a bohaterska śmierć młodego Janka Szczypiorskiego stała się jednym z powodów powołania komitetu, a potem budowy pięknego pomnika upamiętniającego ofiary walk. Taką decyzję podjął zarząd Koła Weteranów Narodowych na wniosek prezesa Jana Więckowskiego, uczestnika walk powstańczych.

31 października 1938 r. utworzono komitet wykonawczy, który rozpiął konkurs na projekt pomnika. Na czele komitetu stanął wspomniany Jan Więckowski, a jego zastępcą został Stanisław Kozłowski, mistrz rzeźnicki. Do konkursu zgłoszono siedem projektów, w tym własnoręcznie sporządzony przez Jana Więckowskiego, i właśnie ten szkic był na tyle przekonujący, że dla upamiętnienia poległych powstańców postanowiono go przyjąć. Lokalizację wybrano jednogłośnie – na tak zwanym nowym cmentarzu, w miejscu wspólnego pochówku wszystkich poległych. Rozpoczęto jednocześnie zbiórkę pieniędzy na pomnik, o co osobiście zabiegali Jan Więckowski i Stanisław Kozłowski.

Główne uroczystości odsłonięcia pomnika zaplanowano na 28 i 29 stycznia 1939 r. Do tego czasu prezes Koła Weteranów Powstań organizował spotkania z uczestnikami walk powstańczych, podczas których odczytywał sprawozdania z realizacji prac dotyczących miejsca pamięci. Jedno z takich spotkań odbyło się w Hotelu Pomorskim, a jego uczestnikami byli weterani walk z oddziałami Rossbacha z całej Polski. Omawiano również program uroczystości, jakie planowano zorganizować w styczniu 1939 r.

Niestety, pomnik niedługo upamiętniał chełmżyński patriotyzm, ponieważ został zburzony po wkroczeniu wojsk niemieckich do Chełmży w 1939 r.

Dopiero 28 stycznia 1975 r. z inicjatywy ZBO-WID-u postawiono na tym miejscu nieco skromniejszy pomnik. Na nowym monumencie widniał napis: „Tu spoczywają ofiary najazdu i terroru Grenzschtzu – Rossbacha, które zginęły w Chełmży dnia 28 stycznia 1919 r.” 24 stycznia 1979 r. dodano tablicę z napisem: „W 60-tą rocznicę odzyskania niepodległości. Hołd Bohaterom pomordowanym przez

oddziały Grenzschtzu oddają ZBOWID, młodzież szkolna, harcerstwo, społeczeństwo miasta Chełmży”.

Jak wiadomo, Jan Szczypiorski zginął na Kuchni podczas ataku na oddział konny Grenzschtzu, przeprowadzonego z przydrożnego rowu. Wówczas zza konnicy wysunął się pluton karabinów maszynowych pod dowództwem por. Kunowa i na powstańców spadł grad kul. Jan Szczypiorski, chcąc powstrzymać ostrzał, zaatakował dowódcę plutonu i został śmiertelnie ranny. Dla upamiętnienia m.in. tych wydarzeń postanowiono zbudować pomnik na drodze prowadzącej z Chełmży do Wąbrzeźna, w okolicy Kuchni.

W miejscu, gdzie zginął, stanął pomnik. Ziemię pod upamiętniający bohaterską śmierć monument ofiarował Józef Sulecki z Kuchni. Pomnik, w po-

Jan Szczypiorski w armii pruskiej, na zdjęciu pierwszy z prawej

staci krzyża pamiątkowego, uroczyste odsłonięto 7 września 1931 r. Inicjatorem upamiętnienia czynów poległego w młodym wieku Janka Szczypiorskiego był Związek Byłych Uczestników Powstań Narodowych – Grupa Chełmża.

W uroczystości odsłonięcia pomnika brali udział m.in.: Anastazy Grabowski, Franciszek Rubiński, Julian Wiśniewski, Edmund Beszczyński, Tomasz Slesicki, Stanisław Brąszkowski, Józef Krzywdziński, Stanisław Majewicz, Franciszek Piekarski, Józef Raniszewski, Ignacy Kryszczyński, Władysław Kłowski, Ludwik Sikorski, Władysław Jurkiewicz, Kazimierz Leszczyński, Bernard Pepliński, Marian Ry-

dlewski, Jan Więckowski, Józef Więckowski i Józef Łopaciński. Niestety, pomnik zniszczyli hitlerowcy w 1939 r.

Drugi monument odsłonięto 15 lipca 1960 r. Był zbudowany z kamieni, betonu i miał owalny kształt. Do pomnika przytwierdzono tablicę z napisem: „Poległym w walce z naporem germańskim mieszkańcom miasta w 550. rocznicę zwycięstwa grunwaldzkiego. Społeczeństwo Chełmży”. Natomiast 1 września 1989 r. wykonano inny pomnik, który stoi do dziś. Widnieje na nim napis: „Poległym w walce z naporem germańskim w 1919 r. w latach 1939–45 w 50-tą rocznicę napaści Niemiec hitlerowskich na Polskę – Społeczeństwo”.

Według relacji córki Jana Szczypiorskiego, w kapliczce na Białej Górze była wykonana podobizna jej ojca klęczącego przy ołtarzu w formie rzeźby. Mówiła ona, że wyglądał jak żywy.

Materiały o Janie Szczypiorskim znajdowały się również w Izbie Pamięci Szkoły Podstawowej nr 1 w Chełmży. W latach 70. XX w. gościła w niej Anastazja, żona Janka Szczypiorskiego, która opowiedziała historię męża. Żona Jana Szczypiorskiego wraz z córką, zięciem i wnukiem wyprowadziła się do Szczecina dopiero w 1945 r.

Najstarszy syn Jana Szczypiorskiego, Kazimierz, nie tylko był podobny do ojca z wyglądu, ale także odziedziczył po nim ducha i wolę walki o sprawiedliwość. Przed II wojną światową był zawodowym wojskowym, dosłużył się stopnia sierżanta. Służył w Warszawie. Był dwukrotnym obrońcą stolicy: w czasie kampanii wrześniowej w 1939 r., a następnie, jako żołnierz Armii Krajowej, brał udział w Powstaniu Warszawskim. W czasie okupacji Niemcy szukali go w Chełmży – bezskutecznie. Po wojnie, ze względu na przynależność do AK, musiał ukrywać się przed komunistami.

Marcin Seroczyński

Pomnik Poległych w Powstaniu Chełmżyńskim

33. finał WOŚP

Orszak Trzech Króli

